

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Zie verzendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/3748	30 juli 1991
Onderwerp Joegoslavië: recente ontwikkelingen			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

||| ^

—
Kolonel der Cavalerie

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28	070 - 318 6634
	's-Gravenhage	

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/3748, d.d. 30 juli 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken ✓

t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
25/91

(Afgesloten 301300A JULI 1991)

Federale overheden

Vandaag zal in Belgrado een spoedzitting plaatsvinden van het federale presidium, de presidenten van de zes republieken en de federale noodregering onder leiding van premier Markovic. Naar verwachting zal het belangrijkste onderwerp van gesprek zijn het nieuwe EG-voorstel voor een staakt-het-vuren. Overigens heeft de Kroatische president Tudjman, die reeds eerder had laten weten niet meer aan presidentenberaad te willen deelnemen, verklaard dat hij niet naar Belgrado zal afreizen als protest tegen, wat werd genoemd, de Servische agressie tegen Kroatië.

Het betreffende EG-voorstel is gisteren in Brussel gepresenteerd in de bijeenkomst van de ministers van Buitenlandse Zaken met Markovic en de Joegoslavische minister van Buitenlandse Zaken Loncar. Tevens waren voor deze bijeenkomst de leden van het federale presidium uitgenodigd, maar feitelijk waren slechts aanwezig de leden van Bosnië-Herzegovina en Macedonië, die proberen een matigende rol te spelen in de interne tegenstellingen in Joegoslavië.

Het EG-voorstel betreft met name een sterke uitbreiding van het mandaat van de EG-waarnemers, die nu ook de handhaving van het (voorgestelde) staakt-het-vuren in de door gevechten getroffen gebieden in Kroatië zouden moeten gaan controleren. Zij zouden belast worden met het toezicht op de door de EG voorgestelde gemengde patrouilles van leden van de federale strijdkrachten (JNA) en van Kroatische (para-)militaire organisaties, die in eerste instantie op de naleving van de wapenstilstand zouden moeten toezien. Hierdoor zou een adempauze ontstaan waarin de diverse partijen in Joegoslavië de gelegenheid zouden krijgen hun onderlinge tegenstellingen door middel van onderhandelingen op te lossen. De EG heeft tevens een aanzienlijke verhoging van de economische hulp aan Joegoslavië in het vooruitzicht gesteld indien dit onderhandelingsproces daadwerkelijk van start is gegaan.

Dit plan wordt afhankelijk gesteld van de inwilliging door de Joegoslavische partijen van een aantal voorwaarden. Zo zou het staakt-het-vuren onmiddellijk moeten ingaan. Ook dienen alle betrokken partijen hun goedkeuring over het EG-voorstel uit te spreken. Daarbij gaat het volgens de EG, naast de federale regering, nadrukkelijk ook om de politieke leiding van Servië en Kroatië. Markovic en Loncar hebben reeds ingestemd met het plan. Voor de genoemde twee republieken zal deze kwestie echter zeer gecompliceerd liggen. Voor de Servische regering zou de aanvaarding van het EG-voorstel enerzijds wel een formele bevestiging vormen van de Servische belangen bij de ontwikkelingen in Kroatië. Anderzijds zou een (internationaal) gecontroleerde wapenstilstand de verwezenlijking van de Servische ambities met betrekking tot door Serviërs bewoond Kroatisch gebied waarschijnlijk sterk bemoeilijken. Voor Kroatië zouden de gemengde patrouilles weliswaar een zekere erkenning van de status van de Kroatische (para-)militaire organisaties (KNG) inhouden, maar tevens de aftocht van de JNA naar de kazernes, waarop al wekenlang wordt aangedrongen, verder

uitstellen. Het is verder de vraag of Kroatië bereid zal zijn samen te werken met de JNA, die in Kroatische ogen een pro-Servische houding aanneemt. Het is derhalve twijfelachtig of Servië en Kroatië onvoorwaardelijk zullen instemmen met het EG-voorstel. De weigering van Tudjman om aan het beraad van vandaag deel te nemen, wijst ook in die richting.

Premier Markovic zou dit weekeinde hebben bevestigd dat bepaalde delen van het land niet meer onder regeringscontrole staan en opnieuw bedreigd hebben met aftreden als het gezag van de federale overheid niet snel hersteld wordt. Zijn positie berust echter in feite reeds geruime tijd uitsluitend nog op zijn persoonlijke prestige. Zijn effectieve macht is vrijwel nihil. Dit houdt tevens verband met de voortschrijdende uitholling van de positie van het federale parlement. De laatste algemene verkiezingen zijn gehouden in 1986, toen nog in alle deelstaten een communistisch bewind aan de macht was. De voor 1990 geplande verkiezingen zijn voortdurend uitgesteld in verband met de groeiende tegenstellingen in Joegoslavië. Het mandaat van het parlement is derhalve reeds ruim een jaar verstreken en inmiddels meer dan eens (in strijd met de Grondwet) verlengd. Daarnaast hebben onlangs de Kroatische en Sloveense parlementariërs zich uit het federale parlement teruggetrokken. Er zijn aanwijzingen dat ook de afgevaardigden uit Bosnië-Herzegovina en Macedonië op korte termijn het parlement zullen verlaten als de Sloveense en Kroatische vertegenwoordigers hun besluit niet zouden herroepen. Hiermee zou het federale parlement in feite een (pro-)Servisch orgaan zijn geworden.

Gisteren is bekend geworden dat Joegoslavië heeft verzocht om een nieuwe aflossingsregeling voor een deel (te weten 4,6 miljard US dollar) van zijn internationale schulden. Als reden hiervoor werd onder meer opgegeven de wegvallende inkomsten uit het toerisme en de sterk ingezakte industriële productie, die inmiddels met 50-70% zou zijn teruggelopen. Desondanks is de aankondiging opmerkelijk, omdat de regering-Markovic zich tot nu toe grote moeite heeft getroost de betalingsverplichtingen nauwgezet na te komen.

Wapenleveranties

De afgelopen dagen is in de Servische pers gemeld dat zich in de Montenegrijnse haven Bar een grote hoeveelheid (deels zware) wapens bevindt, waaronder tanks en helikopters. Bovendien zouden nieuwe zendingen onderweg zijn. Deze zouden afkomstig zijn van ontwapende milities in Libanon en volgens de betreffende berichten mogelijk bestemd zijn voor Slovenië.

De in de meldingen genoemde aantallen lijken echter sterk overdreven. Het staat wel vast dat in Bar inmiddels enkele tanks en helikopters zijn gelost, waarvan de bestemming onbekend is. Het lijkt bijna uitgesloten dat zij bedoeld zijn voor doorvoer naar een derde land. Het is niet onmogelijk dat de betreffende wapens inderdaad (deels) voor Slovenië bestemd zijn, te meer daar enkele Libanese milities hebben toegegeven wapens aan Slovenië te hebben verkocht. Het is echter onwaarschijnlijk dat Slovenië zijn wapenaankopen zou laten verlopen via het pro-Servische Montenegro. Er moet derhalve ook rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat de betreffende persberichten een Servische poging zijn om nieuwe onenigheid te zaaien tussen Slovenië en de JNA door te suggereren dat Slovenië zich voor zou bereiden op een nieuwe gewapende confrontatie.

Tevens moet echter herinnerd worden aan eerdere meldingen dat de president van Bosnië-Herzegovina en vertegenwoordiger van de moslimbevolking in deze republiek, Izetbegovic, onlangs enkele (radicale) Arabische leiders zou hebben benaderd om steun voor het geval dat de Servisch-Kroatische tegenstellingen zouden overslaan naar de betreffende minderheden in zijn eigen republiek. Daarbij was ook sprake van wapenaankopen. Het is derhalve niet geheel

uitgesloten dat het hier om wapens gaat afkomstig uit Arabische landen en bestemd voor moslim-groeperingen in Bosnië-Herzegovina.

Kroatië

In Kroatië is sprake van een aanzienlijke verheviging van de gevechten, die inmiddels worden gekwalificeerd als de zwaarste in Joegoslavië sinds de Tweede Wereldoorlog. Niet alleen wordt een stijging van het aantal slachtoffers gemeld, maar ook is sprake van een groot aantal wreedheden, begaan door zowel Servische strijdgroepen als Kroatische eenheden. Kennelijk worden ook in toenemende mate zware wapens ingezet. Ook wordt de strijd volgens een aantal meldingen steeds onoverzichtelijker. Een officiële JNA-woordvoerder heeft het afgelopen weekeinde verklaard dat bij de botsingen, naast federale troepen, leden van niet minder dan zes Servische en Kroatische gewapende organisaties betrokken waren, hetgeen de totstandkoming van een staakt-het-vuren in de praktijk ernstig kan bemoeilijken.

De afgelopen dagen is het tenminste tweemaal gekomen tot directe confrontaties tussen de JNA en de KNG. Daarnaast heeft de federale luchtmacht toegegeven een luchtaanval te hebben uitgevoerd op KNG-stellingen, naar eigen zeggen als antwoord op een Kroatische aanval. Dit alles geeft aan dat de JNA steeds sterker direct bij de gevechten in Kroatië betrokken raakt. Hierbij groeit het aantal aanwijzingen dat de JNA zich in een aantal gevallen inderdaad pro-Servisch heeft opgesteld. Zo wordt vaak opgetreden tegen acties van de KNG, terwijl aanvallen van Serviërs, bijvoorbeeld op Kroatische politiestations, meer dan eens slechts een symbolische reactie tot gevolg hebben. Anderzijds is niet duidelijk of de betreffende meldingen, die overigens vooral van Kroatische zijde komen, betrekking hebben op incidentele gevallen, of dat de JNA inmiddels daadwerkelijk volledig de kant van de Servische strijdgroepen heeft gekozen.

Zoals reeds eerder gemeld, zou de Kroatische leiding afgelopen zaterdag een eenzijdig staakt-het-vuren hebben afgekondigd en de eis hebben laten vallen dat de JNA in Kroatië zich in de kazernes terugtrekt, alvorens over een demobilisatie van de KNG kan worden onderhandeld. Haaks hierop lijkt echter de uitspraak van de voorzitter van het Kroatische parlement te staan, dat Kroatië "de door Servië opgedrongen oorlog tot haar onafhankelijkheid zal uitvechten, ongeacht de kosten". Dit kan een aanwijzing vormen voor onenigheid onder de Kroatische leiding. Enerzijds zouden er voorstanders zijn voor een gematigder koers, mogelijk mede onder invloed van de Kroatische verliezen door de aanhoudende botsingen. Andere, meer radicaal-nationalistische stromingen, zouden zich tegen ieder compromis met Servië en de federale regering verzetten. Reeds vorige week waren er aanwijzingen voor onenigheid, toen bepaalde leden van de Kroatische regering niet op de hoogte bleken van een door Kroatië aan de Nederlandse regering gericht vredesvoorstel. Afgelopen weekeinde werd in de, sterk door de overheid gecontroleerde, Kroatische pers kritiek geuit op president Tudjman, die eveneens met deze tegenstellingen verband zou kunnen houden.

Conclusie/voorzicht

In Kroatië is sprake van een aanzienlijke verdere verheviging van de etnische botsingen. Feitelijk is reeds sprake van een burgeroorlog. Ook de JNA raakt nauwer betrokken bij de strijd en lijkt zich steeds vaker pro-Servisch op te stellen. Er zijn aanwijzingen dat de tegenstellingen binnen de Kroatische politieke leiding over de te volgen koers toenemen. Het moet, mede onder invloed van groeiende verliezen onder de Kroatische burgerbevolking, niet uitgesloten worden geacht dat Kroatië zich in toenemende mate bereid zal tonen tot compromissen. Echter, zelfs wanneer door alle partijen zou worden ingestemd met het EG-voorstel voor een wapenstilstand, kan het daarbij in de optiek van Servische en Kroatische nationalistenvooral om een adempauze in de strijd

gaan. Zoals ook blijkt uit de voortdurende boycot van overleg op federaal niveau door de president van Kroatië, moeten de kansen op een vreedzame oplossing voor het Servisch-Kroatische conflict nog steeds klein worden geacht. De aanwezigheid van mogelijk zware wapens in Montenegro onderstreept dat een escalatie van de tegenstellingen buiten de huidige gevechtszone tot de mogelijkheden blijft behoren.